

ANDRZEJ KOWALCZYK

„Archeolog z powerem” –
wspomnienie o Andrzeju Sikorskim (1953-2023)

‘Archaeologist with power’ –
a memory of Andrzej Sikorski (1953-2023)

Andrzej Sikorski, archeolog, wykładowca na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, poeta, krytyk literacki, dziennikarz prasowo-radiowy, a przede wszystkim badacz terenowy, niestrudzony odkrywca. Nikomu nie odmawiał pomocy i współpracy, z naturalną tylko dla siebie umiejętnością ukształtował wielu archeologów, wspierał młodych poetów. Imponował wszystkim swoją skromnością, obowiązkowością i systematycznością – miał charakter. Młodym często opowiadał o postaciach ciekawych, ważnych, niekiedy wybitnych czy legendarnych. Studentów, odbywających pod Jego opieką praktyki terenowe, potrafił zainteresować wieloma tematami, z których później oni przygotowywali prace magisterskie czy doktorskie – stając się specjalistami w danej dziedzinie.

Sikorski był pomysłodawcą, współorganizatorem i jurorem wielu poetyckich konkursów oraz członkiem rad naukowych czy programowych. Sam był wielokrotnie nagradzany. W 1983 roku został laureatem Medalu Młodej Sztuki, nagrodzonym za tomik *Ślimaczy dzwonnik*. W 2011 roku z rąk arcybiskupa Stanisława Gądeckiego odebrał medal, który jest najwyższym wyróżnieniem Arcybiskupa Metropolity Poznańskiego za szczególne osiągnięcia w promocji kultury chrześcijańskiej. W 2015 roku został laureatem Nagrody 38. Międzynarodowego Listopada Poetyckiego za tomik *Niepewne*. W 2020 roku odebrał nagrodę Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza – statuetkę „Praeceptor Laureatus” dla najlepszego dydaktyka w roku akademickim 2019/2020.

* * *

Urodził się 17 lipca 1953 roku w Gdańsku-Wrzeszczu. Jego rodzice (Stanisław i Halina z domu Piotrowska), babcia i prababcia byli repatriantami ze Lwowa i Busku nad Bugiem, którzy po zakończeniu II wojny światowej osiedli w Prusz-

Andrzej Sikorski (1953-2023) w wykopie na Ostrowie Tumskim w Poznaniu – 2005 rok. Fot. ze zbiorów Wydziału Archeologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Andrzej Sikorski (1953-2023) in an excavation at Ostrów Tumski in Poznań – 2005. Photo from the collection of the Faculty of Archaeology at Adam Mickiewicz University in Poznań

czu Gdańskim. Ojciec Pana Andrzeja w 1934 roku ukończył trzyletnią szkołę dla organistów przy katedrze we Lwowie. Dlatego też po przybyciu do Pruszcza Gdańskiego został organistą w parafii pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy, zaś po utworzeniu parafii pw. bł. Michała Kozela MB był jej pierwszym organistą i tam pracował do 1989 roku [Sobiech 2004: 15]. Andrzej został wychowany w rodzinie katolickiej, kultywującej przywiązanie do lwowskich oraz galicyjskich zwyczajów i obrzędowości, co znalazło odzwierciedlenie w jego utworach poetyckich. Jeszcze jako uczeń szkoły podstawowej grał w piłkę nożną w klubie piłkarskim MKS Czarni Pruszcz Gdański, następnie w klubie piłkarskim „Ogniwo” Sopot. W Pruszczu, nad rzeką Radunią – jak wielokrotnie sam podkreślał – słynny trener i piłkarz pierwszoligowy Lechii Gdańsk, Czesław Lenc, hartował w młodym sportowcu odporność fizyczną i psychiczną oraz motywował do ciężkiej pracy [Wika 2022: 56].

W 1972 roku ukończył I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Pruszczu Gdańskim i zdał maturę. Następnie zdawał egzaminy w Poznaniu na kierunek archeologia i w Lublinie na historię sztuki. Szczęśliwie – jak sam wspominał – na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim „nie chcieli” go. Studiował na

Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w katedrze archeologii w latach 1973-1978. W tym czasie studiowanie oprócz zajęć teoretycznych wiązało się z trwającymi całe wakacje praktykami terenowymi, które Sikorski odbywał głównie na Pomorzu w rejonie Białogardu. Na początku studiowania odbył również miesięczne praktyki robotnicze w lasach pod Nieszawą. W zamian za odroczenie służby wojskowej przez osiem miesięcy pracował jako pomocnik murarza na budowie magazynów rolniczych w Kartuzach. W 1978 roku Andrzej Sikorski ukończył studia i obronił pracę magisterską pt. *Osada w Nawinie (stan. 6), woj. Koszalin*, która została opublikowana rok później w 9. tomie „Koszalińskich Zeszytów Muzealnych”. Po studiach przez rok pracował w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu, gdzie m.in. pod opieką Czesława Strzyżewskiego poznawał bogate zbiory zabytków z okresu wpływów rzymskich przechowywanych w tym muzeum.

Od 1 października 1979 roku aż do śmierci był pracownikiem i wykładowcą Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, najpierw w Katedrze Archeologii, później w Instytucie Prahistorii, a ostatnio na Wydziale Archeologii. Jego zainteresowania naukowe na początku kariery koncentrowały się wokół problematyki archeologii okresu rzymskiego, wędrówek ludów i wczesnośredniowiecznej na Pomorzu, zaś mniej więcej od lat 90. XX wieku na archeologii wczesnośredniowiecznej, średniowiecznej i nowożytnej – głównie w Wielkopolsce. Pan Andrzej bardzo dużo czasu spędził, badając wyroby z gliny. Był jednym z prekursorów badań laboratoryjnych ceramiki z prac wykopaliskowych. Wraz z fizykami i chemikami określał jej właściwości fizyczne, takie jak: udarność, nasiąkliwość czy twardość powierzchni. W ramach zajęć fakultatywnych dla studentów Wydziału Historycznego UAM w Poznaniu prowadził ceramologię, ucząc studentów identyfikowania, klasyfikowania i opisywania wyrobów z gliny.

Przedmiotem zainteresowań naukowych Pana Andrzeja były również wyroby włókiennicze i plecionkowe – zabytki archeologiczne z osad i cmentarzysk. W trakcie pracy zawodowej trwającej 44 lata wykonał tysiące pomiarów i analiz laboratoryjnych tekstyliów (i ich odcisków) pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych z blisko stu stanowisk archeologicznych zlokalizowanych głównie na terenie Polski.

Andrzej Sikorski był wybitnym badaczem terenowym, brał udział i współprowadził badania wykopaliskowe na środkowym Pomorzu (rejon Białogardu: 1974-1995), w Wielkopolsce (m.in. kompleks osadniczy w Górze koło Pobiedzisk: 1985-1991) i Poznaniu (zespół pałacowo-sakralny na Ostrowie Tumskim, cmentarzysko przy kościele Najświętszej Marii Panny, kanonia, Mur Lubrańskiego: 1999-2016; badania Kolegiaty św. Marii Magdaleny – pl. Kolegiacki: 2016-2021 i ostatnio w 2023 roku badania na Zamku Królewskim w Poznaniu). Pomimo przejścia na emeryturę, praktycznie co roku, potrafił ponad siedem miesięcy spędzać w terenie, prowadząc badania wykopaliskowe bez względu na warunki pogodowe – wiosną, latem, jesienią, a często i zimą. Jeszcze tydzień przed śmiercią pracował w wykopie archeologicznym w tzw. kuchni zamkowej na Zamku Królewskim w Poznaniu.

Pan Andrzej miał wiele talentów – był poetą, publicystą, autorem wywiadów, słuchowisk i monodramów radiowych. Literacko zadebiutował w 1978 roku na łamach poznańskiego „Nurtu” – miesięcznika społeczno-kulturalnego. W 1980 roku Jego debiutancki zbiór wierszy *Listy* został wydany w serii ósmej „Pokolenia, które wstępuje”. Jak na swoim blogu pt. *Dziennik Ornitologa* napisał Dariusz Lebioda – poeta i krytyk: „Już wtedy [Andrzej Sikorski] dał się poznać jako poeta wykraczający swoją osobowością, skalą obrazowania i wrażliwością na nadużycia systemowe, poza ramy młodopoezyckich przetasowań” [Lebioda 2009]. Od 1989 roku był członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, później też ZAiKS-u. Jako poeta wydał 22 publikacje książkowe, w tym 13 tomików poetyckich. Od lat 80. XX wieku był redaktorem czarno-białej serii tomików i książek w poznańskim Wydawnictwie Flos Carmeli. Przez wiele lat organizował spotkania literackie w Piwnicy Duchowej w podziemiach klasztoru oo. Karmelitów Bosych w Poznaniu. Przez 31 lat opracowywał antologie wierszy bożonarodzeniowych. W wywiadzie dla Radia Meteor w 2022 roku mówił: „Dla mnie redagowanie poezji bożonarodzeniowej jest świętem, bo już świętuję od września każdego roku. Bywa trudno, bo poeci to taka specjalna grupa, która będzie walczyła do ostatniego słowa, literki i znaku interpunkcyjnego” [Stressel 2022]. Promował młodych artystów. Przez wiele lat na corocznych spotkaniach opłatkowych w Piwnicy Duchowej Ojców Karmelitów promował antologie poezji bożonarodzeniowej, niekiedy wydawanej na swój koszt. W Piwnicy – jak sam wspominał – nie raz było słycać śpiewy z Kościoła, które nadawały dodatkowej powagi całemu wydarzeniu. Od 2018 roku wieczory promujące kolejne antologie przeniesione zostały do auli VII Liceum Ogólnokształcącego im. Dąbrówki w Poznaniu, z którym Sikorski i jego poezja był związany od wielu lat.

Pan Andrzej był też autorem kilku rozważań drogi krzyżowej, stałym współpracownikiem kwartalnika „Neony-Tożsamość”, współautorem *Antologii Poezji Twórców Powiatu Gdańskiego „Niebieskie neony”*, autorem kilku książeczek dla dzieci, w tym wydanej w 2009 roku przez Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy książki pt. *Ledna i Mieczek. Tajemnica z jeziora* oraz dwóch książek, wywiadów-rzek, stanowiących pokłosie rozmów przeprowadzonych z red. Piotrem Kępińskim z „Newsweek Polska” o Wincentym Różańskim [poecie] i Jerzym Stasiuku [aktorze Teatru Nowego w Poznaniu]. Współpracował z wieloma poznańskimi mediami, w tym przez wiele lat z miesięcznikiem „IKS” i portalem Kulturapoznan.pl.

Przez ponad 20 lat związany był z Radiem Emaus, gdzie prowadził autorskie audycje „Notki” (2003-2019). Tam również, razem z s. Ines Krawczyk, współprowadził audycję „Owieczka Magda i przyjaciele” (wcześniej pod nazwą „Niedziela z Aniołem”) oraz z Emilią Barańską program „O mnie, trochę o Tobie, o nas”.

Kilkanaście lat prowadził warsztaty literackie (poezja i proza) dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej (w Młodzieżowym Domu Kultury nr 2 w Poznaniu). Także w kilkunastu edycjach był jurorem oceniającym teksty nastoletnich twórców w wielkopolskich konkursach literackich „Białe Pióra” (dla szkół podstawowych), „Zielone Pióra” (dla gimnazjów i liceów) i od 26 lat „Lednickiej Wiosny Poetyckiej”.

* * *

Jest nas wielu – Pan Andrzej był dla nas bardzo ważny, przez wiele lat kształtował nasze charaktery. Cały czas imponował nam, troszczył się o nas, wspierał i uczył. Miał bardzo dużo chrześniaczek i chrześniaków. Dla mnie był nie tylko wykładowcą na studiach (poznałem go w 2002 roku), szefem z Ostrowa Tumskiego w Poznaniu (2002-2009 i 2014), ale również moim wychowawcą, mistrzem, w wielu przypadkach ojcem – bo nazywał mnie synem, z czego jestem dumny. Był bardzo skromny, kiedy przy okazji chociażby imienin (16 maja, w dzień śmierci św. Andrzeja Boboli) czy urodzin (17 lipca) wręczaliśmy mu prezenty, bywał onieśmielony i mówił: „niepotrzebnie, nie trzeba było...”

Andrzej Sikorski był trochę jak Krystyna Feldman (1916-2007), o której napisał: „Dowiedziawszy się o moich [Andrzej Sikorskiego] lwowskich korzeniach rodzinnych usynowili mnie, oznajmiając, że (Państwo Ciumciukiewicz) wyprowadzą mnie na ludzi. Musiałem im tylko obiecać hołd i uwielbienie. I tak zostało na lata”. Dalej pisał: „Pani Krystyna miała... dystans wobec wielkich i małych spraw tego świata” [Sikorski 2017]. Ja podobnie mogę napisać o Panu Andrzeju, który w wielu sytuacjach „studził” nasze emocje, mówiąc: „nie takie rzeczy ten świat widział”.

Żył po swojemu, trochę jak jego wielki przyjaciel, Wincenty Bolesław Różański, znany jako Witek – „półświęty”, o którym tak napisał: „To świetny facet, do tego poeta. [...] Spotkaliśmy się w tramwaju w 1978 r. ...”. Witek Różański mówił Sikorskiemu o sobie: „Sąsiedzi lubią mnie, ale omijają jak trędowatego. To przez te ubranie i dlatego że chodzę z siatką! Gdybym miał teczkę, byłoby inaczej. Do tego nie mam szczęścia w miłości ...”. Urywał nagle i zaciągał się „Sportem”. Dalej Pan Andrzej napisał: „...oglądaliśmy niejedną mecz – bo Witek zna się nie tylko na wierszach, ale także na sporcie. Lubi piłkę nożną. W młodości, a i nawet po 50-tce wychodziliśmy pokopać i... Witek ma dryg i niezłe »kopyto«” [Sikorski 2008].

Sikorski zawsze chodził z trzymaną w prawym ręku teczką i dużą siatką. Był mocno przywiązany do swoich ubrań, nawet tych wykopowych, które nosił przez wiele lat. Uwielbiał sport, szczególnie piłkę nożną, grywał też w tenisa stołowego. W czasie badań archeologicznych na Ostrowie Tumskim w Poznaniu, po zakończeniu prac, przynajmniej raz w tygodniu graliśmy w piłkę na boisku nad Wartą. Zimą grywaliśmy także na sali gimnastycznej w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu. Pan Andrzej imponował nam, dużo młodszym, formą. Lubił wygrywać, „wnerwiał się”, jak nie wychodziły zagrania, grał zawsze do końca, nie odpuszczał, nie odstawał nogi – co wiązało się też z kontuzjami. Jest dla nas „najlepszym archeologiem wśród piłkarzy i najlepszym piłkarzem wśród archeologów”.

Pomimo że żył skromnie, wręcz ascetycznie, miał kondycję, moc i ogromną siłę ducha! Miał też wielu przyjaciół – wśród nich byli Ci „Wielcy” jak Wincenty Różański, Przemysław Bystrzycki, Państwo Balcerzanowie, Andrzej Babiński,

Andrzej Kurzawski i archeolog, Jerzy Fogel. Przez ponad trzydzieści lat był najbliższym współpracownikiem i przyjacielem prof. Hanny Kóćki-Krenz. Nigdy nic nie chciał dla siebie, zawsze myślał o innych i chciał być pomocny. Zmarł 11 listopada 2023 roku po krótkiej chorobie. 17 listopada – dokładnie rok po śmierci swojego imiennika i przyjaciela – prof. Andrzeja Marka Wyrwy – Jego prochy spoczęły w rodzinnym grobie na cmentarzu w Pruszczu Gdańskim.

Panie Andrzeju, jest nas wielu, dziękujemy za wszystko i pamiętamy! Pozostało to coś!

Bibliografia

LEBIODA D.

2009 *Andrzej Sikorski, 2009/12/27 (Ludzie, Poezja)*, Dziennik Ornitologa, <https://lebioda.wordpress.com/2009/12/27/andrzej-sikorski/> [dostęp: 06.12.2023].

SIKORSKI A.

2007 *Pani Krystyna była moim tatą*, Biuletyn Miejski, <https://www.poznan.pl/mim/bm/news/wydarzenia-poznanskie,c,10/pani-krystyna-byla-moim-tata,101975.html> [dostęp: 06.12.2023].

SIKORSKI A.

2008 *Świetny facet, do tego poeta*. Poznań (maszynopis).

SOBIECH M.

2004 *Dzieje parafii pod wezwaniem błogosławionego Michała Kozala BM w Pruszczu Gdańskim*, <http://www.kozal.pl/documents/5383.pdf> [dostęp: 06.12.2023].

STRESSEL D.

2022 „*Jest jakby trudniej...*” – 30. *Antologia Bożonarodzeniowa*, Radio Meteor, <https://meteor.amu.edu.pl/jest-jakby-trudniej-30-antologia-bozonarodzeniowa/> [dostęp: 06.12.2023].

WIKA W.

2022 *Piłka nożna w Pruszczu Gdańskim (1922-2022)*, https://mieszkamwpruszczu.pl/cmsImages/W_Wika_Pilka_nozna_w_Pruszczu_Gdanskim_1922-2022.pdf [dostęp: 06.12.2023].

otrzymano (received): 07.12.2023; zaakceptowano (accepted): 11.12.2023

dr Andrzej Kowalczyk
Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Wczesnopiastowska Rezydencja na Ostrowie Lednickim
Dziekanowice 32
62-261 Lednogóra
andrzej.kowalczyk@lednica.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-5065-4681>